

mació singular que podríem suposar formada amb DE INTUS 'dins', puix que en alguns parlars d'oc 'dins' es diu *dens* (bearn., cf. aran. i gc. general *laguens*), però no solament s'hi oposa el fet que en català no ha existit mai altra forma que *dins* amb *i*, sinó que tampoc correspon al sentit, perquè 'de boca-terrosa' és amb 'la boca a sota', però no 'a dins'. En realitat es tracta d'un encreuament de sinònims: un derivat de *boca* (tal com a *bocons*, de *bocons*) i la locució a *dents* (AD DENTES) 'amb les dents contra terra', que de fet es va usar, almenys en el Nord de França i des de data ja molt antiga, a *dentes* (*pronus*, qui a *dentes jacet*) en les *Glosses de Reichenau* (Förster-K., 43; Hetzer, *BhZRP* VII, 25, 33), *adenz* «sur la face» en el *Pèlerinage de Charlemagne* (gloss. de l'ed. Koschwitz, cf. *Rom.* XIII, 132), i en les *Grandes Chroniques*;⁵ també oc. ant. *adens* «sur les dents, la face contre terre» (PDPF); el sentit d'aquest era pròpiament 'de dents a terra', cf. en el *Poema del Cid*, quan aquest visita per primer cop el rei: «a tierra -s firió / --- / las yerbas del campo a *dientes* las tomò», v. 2022.

Bocadolç, nom d'un peix que a Sant Pol havien oït sense coneixe'l bé (1925).

Bocadur [S. XVII, Miquel Parets, *DAG.*; Lab. 1839]. *Bocaequeixat*. *Bocaestreet* [Lab. 1839]. *Bocafi*.²³ *Bocafuix* [1868, *SLitCosta*]. *Bocafort*. *Bocafoscant* pall. *Bocafresc* [1839, Lab.]. *Bocagròs* [id.]. *Bocahumit*. *Bocamànega* [1868, *SLitCosta*; *DFA.*, -*mànega*, *màniga*].

Bocamelós. *Bocamoll* [S. xv, Dfèç; 1803, Belv.; so-³⁰ vint en escr. de la Renaix., des de N. Oller, *DBal.*; i en el folklore de pertot].⁶ *Bocanegre* [1839, Lab.]. *Bocanolit*. *Bocaober*. *Bocaprim* (no *AlcM* ni *DFA.*), però ben viu en el sentit de 'llepafils, llamec' en el Gironès, etc. (St. Aniol de Finestres, 1968). *Boca*³⁵ *roda*. *Bocarugat* [1839, Lab.; *DFA.*]. *Boca-sec*. *Bocasegat*. *Boca-tapa*. *Boca-terrosa* loc. adv. [S. XIV].⁷ *Bocateula* 'la teula que forma volada enfora de la paret', en particular útils perquè llancen enfora l'aigua de pluja, val. i men. («una tira de senyors / quan un pixa, pixen tots; *bocateules* d'una teulada», Camps Mercadal, *Folk. Men.* I, 262 i 270. *Bocatort* [1839, Lab.]. *Bocavallons* ant. [fi S. XIV, Eiximenis, *DBal.*] 'a bocons, de boca terrosa', derivat parasintètic de *boca avall*, amb el sufix de *a bocons*, de *genollons*, etc.⁴⁵ (cf. supra sobre *a bocons*).

¹ D'una rondalla de Mn. Alcover, en fonètica, semblaria deduir-se que tot i ser la pronúncia mallorquina *bóca* com pertot, a Manacor existiria una variant *bòge* oberta; si no hi ha errada (*BDLC* VII,⁵⁰ 147, 149) seria una excepció merament local i única. No cal dir que en rossellonès (p. ex. a Formiguera de Capcir, 1960), això dona *búka*. —² Cf. *el bocal de un disierto*, a Córdoba, Arg., I. Moya, *Romancero* II, 358, 'l'entrada d'un d.'. Arag. *bocallo*⁵⁵ 'la porta del soler', Bielsa, 1964. —³ «En tots els carrers que hi *embocaven* s'embrassaven l'un a l'altre els carruatges», Genís i Aguilar, *Julita*, p. 97. «El Torrent Fondo *emboca* cap a Buscastell», Corona (Eivissa), 1963. Ja Belvitges, 1803, i Pons i⁶⁰

Massaveu en el *DBal*. En castellà s'usa per 'tras-tornar', 'trabucar', «subvertir» (en antigues traduccions de la Bíblia, veg. cites en la de Scio, *Eccles.* XIII, 29.27. —⁴ «E cant foren totes ensemps / prop mi, qui *bocadents* jazia, / l'alta senyora qui venia / ten reyalment acompanyada, / tastà-m lo pols una vegada / e dix: —Est hom és perillós», *Fortuna*, *NCL.* 81.13. —⁵ «Adenz fu couchiez ou sarcou, une croiz desoz la face et le chief torné de-vers Orient», escrites per Primat, monjo de Saint Denis, en l'any 1274 (ed. Soc. de l'Hist. de France, 1920, II, 259) que ja apareix en Jaufré: «puis veng vas lo jaian coren<s>, / qu'el vi e-l sol jazer *adens*, / tot estendut ---» (v. 5766). —⁶ «A Vinebre piquen pebre; / a la Torre, caragols; / a la Figuera són llèpols, / i a Cabassers, *bócamòlls*», El Lloar 1936, dita tòpica. —⁷ «Tantost que 'l se volch puyar a les esteles del cel, caygué *bocha terrosa*», Antoni Canals, *Scipió*, *NCL.*, p. 54; «gità-s *boca terrosa* en terra besant los peus al sacerdot», *Vida de R. Llull*, *BABL* VIII, 94. Sovint usat pels escriptors millors de la Renaixença i mai en altra forma que en la de terminació femenina, i generalment amb valor d'adverbi, aplicat, és clar, tant als mascles com a les femelles o dones, sempre amb *-a*. Veg., p. ex., els casos que en cito de Marian Vayreda, *La Puny*. a propòsit d'*estabatxar*, *gola* i *regantellar*; els de Bosch de la Trinxeria i N. Oller en el *DBal.*, d'altres en *AlcM*; o aquests de Maragall: «se n'anava vora el mar i, aplanant-se *bocaterrosa* damunt d'una roca se complaia en el moviment de les onades», *Manryé*, 1910 (O. C. *Perenne*, 883b). De vegades *terrosa* concerta amb *boca* i no amb la persona, com en un passatge clàssic «veia les serventes --- en el seu son --- aplanades / pel gros treball de tot lo jorn, / *boques terroses* o badades, / jeien com mortes a l'entorn», que el «corrector de català» ha corregit estultament en *bocaterroses* o *badades* en l'ed. de la *Perenne*, O. C. I, 160, penjant al poeta el contrasentit 'les serventes jeien badades' (!); per sort conservem la versió que el mestre mateix comunicà escrita de fresc a Josep Pijoan on hi ha l'únic text correcte (i possible), O. C. I, 464 que he citat més amunt. Un adjectiu *bocaterros* no es documenta en cap escriptor ni es diu enlloc, per més que el vagi inventar Labèrnia (ja ed. 1839) i d'ell hagi passat a d'altres dicc. (fins al *DFA.*, on tinc entès que l'introduí el corrector de proves); en tot cas és un barbarisme, car *bocaterros* segons el sentit obvi en la llengua no pot significar altra cosa que 'amb gust de terra a la boca', o 'amb la boca plena de terra': solament de la boca es pot dir que queda terrosa —aplicada a terra— i no la persona, és clar.

LLISTA CORRELATIVA DE FRASEOLOGIA, DERIVATS I COMPOSTOS: *boques de camins*, *córrer en boca en es vent*, *deixar bona boca*, *a boca de nit*, *a boqueta-nit*, *bocada*, *bocat*, *bocadell*, *bocadill*, *bocadura*, *bocal*, *brocal*, *bocalada*, *bocalet*, *bocalina*, *bocam*, *bocana*, *boca-*